

**ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»**

БОДНАР СЕРГІЙ ВІКТОРОВИЧ

УДК 342.95:347.951

**РІШЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ:
СУТНІСТЬ, ОСОБЛИВОСТІ, ПОРЯДОК УХВАЛЕННЯ І
ПРОГОЛОШЕННЯ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис

Робота виконана у Київському університеті права Національної академії наук України

Науковий керівник

кандидат юридичних наук, доцент

Чомахашвілі Олена Шотаєвна,

Київський університет права Національної академії наук України,

доцент кафедри конституційного, адміністративного, господарського права та процесу

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Гуржій Тарас Олександрович,

Київський національний торговельно-економічний університет,

завідувач кафедри комерційного права

кандидат юридичних наук

Микитась Ірина Миколаївна,

Інститут кримінально-виконавчої служби Державної пенітенціарної служби України,

старший викладач кафедри кримінально-виконавчого права

Захист відбудеться «3» грудня 2015 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.139.01 у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна» за адресою: 03115, м. Київ, вул. Львівська, 23

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» за адресою: 03115, м. Київ, вул. Львівська, 23

Автореферат розіслано «2» листопада 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.О. Короед

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах демократизації суспільних відносин адміністративні заходи мають бути спрямовані на утвердження в національній правовій науці й практиці адміністративного судочинства сучасних європейських цінностей і наближення новоствореної адміністративної судової практики до міжнародних стандартів і демократичних засад в її діяльності.

Відповідно до цих безперечних вимог адміністративне судове рішення виступає як ключова проблема практики, особливий соціально-правовий феномен, який уособлює певною мірою базові характеристики суспільства та гарантії захисту інтересів громадян.

Судове рішення є найважливішим актом правосуддя, що покликаний забезпечити захист гарантованих конституційних прав і свобод людини, правопорядку та здійснення, проголошеною Конституцією України, принципу верховенства права.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертаційної роботи становлять праці відомих українських і зарубіжних учених у галузі адміністративної юстиції та адміністративно-процесуального права, серед них: В. М. Бевзенка, Л. В. Бринцевої, Е. Ф. Демського, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, Р. О. Куйбіди, М. О. Куплеваського, О. М. Пасенюка, Ю. С. Педька, В. Г. Перепелюка, Н. Г. Саліщевої, О. А. Селіванова, М. І. Смоковича, В. Д. Сорокіна, Ю. М. Старілова, В. С. Стефанюка, В. А. Сьоміної, С. Н. Махіної, Н. Ю. Хаманєвої та інших.

У витоків дослідження у галузі адміністративного та адміністративного процесуального права стояли такі провідні вчені: В. Б. Авер'янов, А. Б. Агапов, Д. М. Бахрах, В. М. Бевзенко, Ю. П. Битяк, А. А. Бутирський, Т. О. Гуржій, Ю. М. Козлов, І. Б. Коліушко, А. Т. Комзюк, О. Д. Крупчан, О. В. Кузьменко, Р. О. Куйбіда, Р. С. Мельник, О. М. Пасенюк, Ю. С. Педько, В. Г. Перепелюк, Л. Л. Попов, В. С. Стефанюк, В. В. Сунцов, Ю. А. Тихомиров, В. І. Шишкіна, М. Й. Штефан, С. М. Штефан.

Разом із тим безпосередньо комплексне дослідження визначення поняття, сутності судових рішень, оскарження і перегляду деяких категорій справ в адміністративному судочинстві до цього часу не проводилось. Недостатня теоретична та правотворча розробленість зазначених питань і нагальна потреба вдосконалення адміністративного законодавства викликані неповнотою правового регулювання досліджуваної проблеми та невпорядкованістю процесу правозастосування. Саме тому дослідження теоретичних засад і практичних проблем, які стосуються сутності та особливостей рішення адміністративного суду, порядку його ухвалення і проголошення є дуже своєчасним, актуальним і необхідним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукової діяльності кафедри конституційного, адміністративного, господарського права та процесу Київського університету права Національної академії наук України, що є частиною загальної науково-дослідницької програми університету «Доктринальні засади розвитку держави та права: аналіз

національних і міжнародних тенденцій» (номер державної реєстрації 0112U000270). Тема дослідження відповідає Пріоритетним напрямкам розвитку правової науки на 2011–2015 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 р. № 14, та перспективним напрямкам кандидатських і докторських дисертацій за юридичними спеціальностями, перелік яких затверджено рішенням Президії Національної академії правових наук України від 18 жовтня 2013 р. № 86/11. Тема дисертації затверджена Вченою радою Київського університету права Національної академії наук України 27 жовтня 2011 р. (протокол № 2).

Мета і задачі дослідження. *Мета* дисертації полягає в тому, щоб на основі вивчення теоретичних засад, положень законодавства про адміністративне судочинство та судової практики діяльності адміністративних судів розробити концептуальні основи порядку ухвалення і проголошення рішення адміністративного суду, розкрити новий погляд на його сутність і особливості на різних стадіях адміністративного судочинства та сформулювати пропозиції щодо удосконалення законодавчого регулювання зазначеного процесуального інституту і практики його застосування.

Для досягнення поставленої мети було сформульовано такі *задачі*:

- розглянути поняття, види та класифікаційні ознаки рішень адміністративного суду;
- висвітлити стан дослідження проблематики щодо рішень адміністративного суду в науковій доктрині;
- окреслити форму, зміст і вимоги до рішення адміністративного суду;
- конкретизувати учасників судового процесу та їх об'єктивні й суб'єктивні чинники впливу на формування і ухвалення безпомилкових адміністративних судових рішень;
- розглянути судові рішення на стадіях апеляційного і касаційного провадження;
- охарактеризувати підстави та порядок перегляду адміністративних судових рішень за винятковими і нововиявленими обставинами;
- окреслити зарубіжний досвід щодо порядку ухвалення та проголошення рішення адміністративного суду;
- з'ясувати проблеми та запропонувати шляхи вдосконалення порядку ухвалення, проголошення та виконання рішення адміністративного суду;
- обґрунтувати особливості ухвалення та виконання адміністративних судових рішень щодо захисту прав і свобод громадян.

Об'єктом дослідження є адміністративне судочинство як форма судового захисту прав, свобод та законних інтересів суб'єктів в сфері публічно-правових відносин.

Предметом дослідження є сутність, особливості, порядок ухвалення і проголошення рішень адміністративного суду.

Методи дослідження. Методологічну основу дисертації становлять як загальнонаукові методи пізнання об'єктивної дійсності (підрозділ 1.1; 2.1), що ґрунтуються на підході до об'єкта, який досліджується, так і певні методи наукового

пізнання. Логічний метод використано під час дослідження нормативних актів, аналітичних матеріалів, бачень учених на деякі питання, які є предметом дослідження (розділи 1–3); історичний метод застосовувався під час аналізу еволюції поняття «судове рішення» (підрозділ 1.1); порівняльно-правовий метод використано під час дослідження проблемних питань розмежування компетенції суб'єктів і об'єктів судового адміністративного процесу та владних повноважень (підрозділи 2.1; 3.1) та під час аналізу вітчизняного та зарубіжного законодавства, а також дослідження апеляційного, касаційного проваджень та проваджень за винятковими обставинами (підрозділ 2.2) з метою виявлення характерних рис перегляду рішень за цими обставинами; за допомогою формально-логічного методу розкрито поняття нововиявлених обставин (підрозділ 2.3) та перегляду судових актів за цими обставинами. З метою визначення співвідношення та взаємозв'язку між адміністративно-процесуальними й адміністративно-матеріальними правовідносинами застосовувались порівняльний і логіко-юридичний методи (підрозділи 1.1, 1.2; 3.2, 3.3); для конкретизації та аналізу деяких адміністративно-процесуальних правовідносин використовувались системно-структурний, логіко-юридичний та порівняльно-правовий методи (розділи 2, 3). Вимоги формальної логіки щодо послідовності, визначеності, несуперечності й обґрунтованості суджень дотримувалися під час формування висновків і пропозицій щодо мети дослідження. З допомогою статистичних методів проаналізовано емпіричну інформацію, що стосується проблем дослідження. Застосування методів моделювання, аналізу та синтезу дали змогу сформулювати пропозиції щодо вдосконалення чинного адміністративного законодавства.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в Україні за сучасних умов реформування адміністративного права здійснено комплексне і всебічне вивчення багатогранних питань, пов'язаних із поняттям, класифікацією, змістом судового рішення в адміністративному судочинстві України, підставами його виникнення, зміни і припинення.

До основних результатів, які розкривають наукову новизну, належать такі положення, зокрема:

вперше:

– дано авторське визначення поняття «судове рішення», яке в адміністративному судочинстві пропонується розуміти як «судове рішення», як найзагальніший акт (документ) застосування права адміністративного правосуддя, котрим адміністративний суд вирішує те чи інше питання;

– здійснено періодизацію інституту оскарження і перегляду рішень адміністративного суду України та впливу континентальної правової традиції на вітчизняні підходи, форми й особливості перегляду адміністративних судових рішень під впливом історичного чинника, інтересів швидкого ухвалення рішень та їх непохитності;

– запропоновано науково обґрунтовані підходи застосування в сучасних умовах основних форм оскарження: апеляція, касація, перегляд судових рішень за винятковими та нововиявленими обставинами, комплексно пов'язаними між різними видами адміністративних проваджень;

удосконалено:

– поняття ухвали адміністративного суду: «ухвала – це письмове або усне рішення адміністративного суду залежно від судової інстанції, процедури розгляду адміністративної справи та процесуальних питань»;

– підходи щодо формування та ухвалення судових рішень в адміністративному судочинстві України, що виникають з деяких категорій справ, пов'язаних з виборчим процесом, рішеннями, діями чи бездіяльністю суб'єктів владних чи не наділених владними повноваженнями, іноземних громадян, осіб без громадянства, біженців;

– понятійний апарат у сфері адміністративного судочинства, зокрема упорядкованих дій суб'єктів правозастосування; розуміння змістовного наповнення понять об'єкт і суб'єкт права, об'єктивні й суб'єктивні чинники судового процесу, що вдосконалює процес ухвалення безпомилкових судових рішень апеляційного та касаційного перегляду справ для отримання гарантії справедливості судового рішення;

дістало подальший розвиток:

– теоретичні положення щодо форми адміністративно-правового регулювання процесів розгляду адміністративних справ різних категорій; сутності, особливостей, порядку ухвалення і проголошення рішень адміністративного суду;

– розуміння та застосування механізму діяльності адміністративних судів України відносно іноземних громадян, елементами якого виділено право на захист, принцип верховенства права; права і свободи людини; рішення громадян іноземних держав чи осіб без громадянства мають публічно-владний характер; правові відносини характеризуються відповідно до сертифікації міжнародних стандартів; пряма дія та письмова юридична форма вираження рішення; правотлумачний характер рішень суду; рівність перед законом і судом; заборона будь-якої дискримінації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та викладені в дисертації теоретичні узагальнення, висновки та рекомендації можуть бути використані у:

– науково-дослідній сфері – для поглиблення теоретичного розуміння адміністративно-процесуальних правовідносин, правової природи рішень адміністративного суду та формування доктрини адміністративної юстиції; подальшого дослідження проблемних питань адміністративного судочинства та адміністративного права загалом; підготовки монографічних досліджень (довідка Науково-дослідного інституту публічного права від 22.09.2015);

– сфері правотворчості – під час підготовки і вдосконалення адміністративного та адміністративно-процесуального законодавства, передусім деяких положень Кодексу адміністративного судочинства (КАС) України;

– судовій практиці – під час розгляду спорів, що виникають з публічно-правових відносин, підготовки роз'яснень та рекомендацій Верховного Суду України, Вищого адміністративного суду України з питань правозастосування;

– навчальному процесі – під час підготовки написання відповідних розділів підручників і навчальних посібників з адміністративного права, адміністративного процесуального права, адміністративного судочинства, викладання навчальних

дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне процесуальне право», «Адміністративне судочинство» тощо (акт впровадження Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна" від 03.09.2015; акт Вінницького фінансово-економічного університету від 12.05.2015);

– правовиховній сфері – у роботі з підвищення рівня професійної кваліфікації суддів, посадових осіб органів публічної адміністрації, для підвищення рівня правової культури населення, формування фахової правосвідомості студентів юридичних вузів.

Апробація результатів дисертації. Матеріали досліджень обговорювалися на засіданнях кафедри конституційного, адміністративного права, господарського права та процесу Київського університету права Національної академії наук України, де була виконана дисертація. Основні положення та висновки дисертації було оприлюднено на дванадцяти наукових і науково-практичних конференціях, у тому числі міжнародних: III Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні проблеми правової системи України» (м. Київ, 24 листопада 2011 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правове регулювання ринків капіталів, праці» (м. Донецьк, 9 грудня 2011 р.); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Міжнародне право: *de lege practerita, instante, future*» (м. Запоріжжя, 21 листопада 2014 р.); IV Всеукраїнській науково-практичній конференції «Економіко-правові виклики 2015 року» (м. Львів, 15 січня 2015 р.); V Міжнародній науково-практичній конференції «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» (м. Київ, 16–17 січня, 2015 р.); VI Міжнародній науково-практичній конференції «Право, суспільство і держава: форми взаємодії» (м. Київ, 16 січня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього» (м. Дніпропетровськ, 17 січня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Право і держава: проблеми розвитку і взаємодії у XXI столітті» (м. Запоріжжя, 30–31 січня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «VIII Наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького» (м. Київ, 26 лютого 2015 року).

Публікації. Основні положення та результати наукового дослідження відображено в дев'яти наукових статтях, з яких: шість опубліковано в наукових фахових виданнях України, дві – у наукових виданнях інших держав, одна – в іншому виданні України, а також дев'яти тезах доповідей на наукових і науково-практичних конференціях.

Структура дисертації зумовлена метою та логікою дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 205 сторінок, у тому числі список використаних джерел – 19 сторінок (177 найменувань).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено її мету і задачі, об'єкт і предмет, розкрито методи дослідження, вказано зв'язок роботи з науковими планами та програмами, сформульовано положення і висновки, що визначають

новизну. Розкрито практичне значення отриманих результатів, наведено дані про їхню апробацію та публікації.

Розділ 1 «Поняття та сутність рішення адміністративного суду» містить три підрозділи, які присвячено дослідженню поняття, видам і класифікаційним ознакам рішень адміністративного суду; стану дослідження проблематики щодо рішень адміністративного суду в науковій доктрині; формі, змісту, вимогам до рішення адміністративного суду та їх юридичному значенню.

У підрозділі 1.1 *«Поняття, види та класифікаційні ознаки рішень адміністративного суду»* проаналізовано праці, різні бачення та підходи щодо інтерпретації поняття «судове рішення», які більше всього зводяться до певних положень цієї науково важливої категорії і розглядаються як загальна назва актів застосування права; як найважливіший акт правосуддя; правозастосовний акт та інші означення різних категорій судових органів.

На підставі аналізу та юридичного тлумачення правозахисних актів з позиції позитивного права дисертант мав змогу вийти за межі закритого кола одномірних, лише юридичних явищ і використати основи та передоснови адміністративного права для визначення категорії «судове рішення» як найзагальнішого процесуального акта (документа) застосування права адміністративного правосуддя, яким суд вирішує те чи інше питання.

Запропоновано авторське бачення, проаналізовано визначення видів судового рішення на відміну від Цивільного процесуального кодексу України та Господарського процесуального кодексу України. Розкрито поняття постанови та ухвали як різновидів судових рішень залежно від форми, способу ухвалення, за обсягом вирішення питань та юридичними наслідками, що характеризує юридичну природу таких рішень, правову позицію адміністративного суду, формалізує процес вирішення адміністративної справи та її правові наслідки розгляду, можливості скасування протиправних чи індивідуальних актів управління, ліквідації правової аномалії у сфері реалізації і захисту прав та свобод громадян.

Регуляторне призначення процесуальних адміністративних норм судочинства, їх застосування в досудовому і судовому процесах справляє суттєвий вплив на формування в подальшому «вузького» тлумачення терміна «судове рішення», його синонімів, дає змогу глибше вникнути в його природу і сутність, змістовніше зрозуміти особливості, порядок ухвалення і проголошення та підходи впливу на підвищення змістовності, законності й обґрунтованості адміністративних судових рішень.

Дисертант дійшов висновку, що більшість питань стосовно прогалин в оцінюванні ознак рішень мають не виключний характер, трактування понять рішень не виключають колізій у правових нормах, їх складових нерідко зводяться до аналогій інших галузей права, а не до наукового трактування, що потребує вироблення підходів до внесення змін і доповнень до законодавчих актів адміністративного судочинства у трактуванні поняття «судове рішення».

Розглянуто розбіжності поглядів і підходів науковців щодо проблеми відсутності повноти характеристики та класифікації ознак, недосконалості системи оцінювання ознак судових адміністративних рішень, особливо в умовах, коли

адміністративне законодавство, яке регулює спірні відносини, є суперечливим і нечітким, а етична сторона справи допускає різне оцінювання ознак судових рішень.

Обґрунтовано, що різноманіття джерел адміністративного права зумовлює теоретичне й практичне значення розподілу рішень на види та групи з різними критеріями судових справ, проведення наукової і практичної повної та всебічної класифікації, де виділяються класифікаційні ознаки притаманні адміністративному суду, як такому: він володіє найширшою компетенцією щодо вирішення юридичних справ і його юрисдикція поширюється на всі правовідносини, що виникають в державі й суспільстві; рішення адміністративного суду можуть бути скасовані в апеляційному та касаційному порядку на відміну від інших юрисдикційних органів; рішення, що набрало чинності іменем України, є обов'язковим до виконання всіма іншими суб'єктами правоохоронних відносин і діє на всій території України.

Розкрито на науковому рівні сутність та розроблено систему класифікаційних ознак адміністративних рішень за такими принципами: верховенства права; наявними обставинами; скаргами та заявами; позовами; формою і змістом, залежно від судової інстанції; за юридичними наслідками; відповідно до загальних вимог; набрання законної сили та інші, що надають можливість адміністративному суду плідно виконувати адміністративно-процесуальні права з раціонального врегулювання різноманітних ситуацій у контексті існування багатополюсних інтересів суб'єктів права і їх прояснення законності й обґрунтування ухвалених судом постанов та ухвал під час розгляду судових справ.

У підрозділі 1.2 *«Стан дослідження проблематики щодо рішень адміністративного суду в науковій доктрині»* проаналізовано еволюцію наукових поглядів на правову природу рішень адміністративних судів.

Зазначено, що в адміністративно-правовій науці не вироблено єдності у поглядах учених щодо форми, змістовності й вимог до рішення, відсутній також унормований підхід. Запропоновано форму судового рішення розглядати як структуру, спосіб формування думки судді, а зміст рішення – його сутність, внутрішня особливість, яка виражає внутрішню єдність всіх елементів, сторін розгляду судової справи, явищ, підходів в їхній взаємодії, що є основоположним аргументом зміни позиції розуміння цих соціальних явищ у нових адміністративних законодавчих актах. Указано на спільні ознаки постанови й ухвали: ці документи є формою рішення суду, проте суттєво відрізняються змістом. Постанова, за формою письмова, стосується вирішення адміністративної справи за суттю, а ухвала – процедурних питань в письмовій чи усній формі. Детально охарактеризовано змістовне наповнення постанови й ухвали, враховано складнощі й об'єктивні труднощі у разі частой зміни законів і підзаконних актів визначення сутності форми й об'єктивності змісту рішень.

У підрозділі 1.3 *«Форма, зміст і вимоги до рішення адміністративного суду»* здійснено огляд і узагальнено аналіз літературних джерел, нормативні акти та інші процесуальні документи щодо форми, змісту та вимог до рішень адміністративного суду.

Обґрунтовано перелік складових наповнення рішень адміністративного суду: відомості про сторони спору, особливості їхнього статусу в судовому провадженні;

обставини справи; правові та фактичні засади ухвалення рішення; висновок суду; визначення порядку оскарження рішення; матеріальні витрати суду. Ці та інші складові рішень структурно поєднуються у вступну, описову, мотивовану та результативну частини.

Форма і зміст рішень адміністративного суду розглядається як вимога, що спроможна відкрити нову реальність, не посилаючись на старі догми, а на нову реальність дисциплінарної семантики термінологічної означеності цих понять, як вони утвердились у класичній юридичній науці та в законодавстві. Відмова від пошуку механічно-редукціоністських конструкцій у процесі пізнання форми і змісту адміністративних судових рішень, ухвалених різних і відмінних за своєю суттю та формою процесуальних документів, сформованих в умовах практики імперативним шляхом, що не завжди є актуальним.

Розділ 2 «Правові вимоги до процесу формування, ухвалення та проголошення рішення адміністративного суду» складається із трьох підрозділів, що присвячені дослідженню процесів правового регулювання формування та ухвалення судових рішень.

У підрозділі 2.1 «Учасники судового процесу та їх об'єктивні й суб'єктивні чинники впливу на формування і ухвалення безпомилкових адміністративних судових рішень» акцентовано на питанні об'єктивних і суб'єктивних чинників впливу на недопустимість помилок під час формування і ухвалення адміністративних судових рішень.

Доведено, що об'єктом адміністративного права є загальні юридичні умови законотворчості, законодавства, державні нормативні правові акти, судові рішення. Суб'єкт права – це особа, група осіб, організація та інші, зокрема: індивіди (фізичні особи), серед яких виділяються громадяни даної держави; іноземці (громадян або підданих інших держав); біпатриди (особи, які мають громадянство або підданство двох чи більше держав); апатриди (особи, які не мають громадянства жодної держави); юридичні особи: організації та об'єднання: державні (державні органи, установи, підприємства, їхні посадові особи); громадські (організації, рухи, партії, органи громадської самодіяльності населення, підприємства, установи та їхні посадові особи); соціальні спільності: держава в цілому, нація; адміністративно територіальні одиниці, виборчі округи, трудові колективи.

Виділено такі узагальнюючі чинники об'єктивних помилок судових рішень: законодавство на момент його створення має фіксоване значення під час його ухвалення, згодом умови змінюються; зростає роль законодавчих дефініцій у забезпеченні чіткості й зрозумілості правового регулювання, надані чи обмежені простором для суддівського розгляду; основні принципи права, які визначають справжні межі свободи поведінки суб'єктів адміністративного права занадто абстрактно чи неадекватно закріплюються в нормах позитивного права; формування дещо ідеалістичного сприйняття законодавчими адміністративними органами країни людини, її прав і свобод як суб'єктів права, що призводить до зловживання правами; поширення абсолютного розуміння суб'єктами своїх прав, а в результаті відбувається неухильне зростання кількості помилкових рішень, а також апеляційних справ.

До суб'єктивних чинників помилок судових рішень віднесено такі: адміністративні суди в деяких випадках без мети застосування аналогії закону посилаються на норми Цивільного процесуального кодексу України, чим порушують ст. 5 КАС України; інколи ухвалюють рішення, які ґрунтуються на обставинах, що не доведені належним чином, і суперечать ч. 3 ст. 159 КАС України; неправильно викладають порядок оскарження рішення, що закріплено у ст. 186 КАС України; втілення в рішеннях вражень суб'єктів судового процесу, зловживання іноді правом і законом; суб'єктивне трактування суддями адміністративних норм, матеріалів і подій судової справи (з необережності, умисно, недотримання норм, некомпетентність, непрофесійність).

Проаналізувавши всі вищезазначені об'єктивні й суб'єктивні чинники впливу на ухвалення безпомилкових судових рішень, зазначено про необхідність посилення санкцій до суб'єктів судового процесу, а вирішення справ у судах першої інстанції доцільно передбачити не одним суддею, а судом зі складанням протоколу безпосередньо в судовому засіданні.

У підрозділі 2.2 «Судові рішення на стадіях апеляційного і касаційного провадження» акцентовано увагу на вивченні досвіду та механізму перегляду судових рішень на різних інстанціях судового процесу. Це зумовлено потребою введення в практику адміністративної судової юрисдикції механізмів, які вилучали б необхідність повторного звернення громадян до судових органів на перегляд судових актів.

Сформовано та висунуто вимоги щодо рівня підготовки адміністративних судових рішень судів апеляційної, касаційної інстанцій та за винятковими обставинами, до структури і змісту постанови й ухвали. Визначено правову позицію щодо переліку справ, їх перегляду в адміністративних судах апеляційно-касаційних інстанціях.

Сформовано рекомендації суду апеляційної та касаційної інстанції для попередження помилок під час перегляду адміністративних судових рішень. Вироблено пропозиції щодо впорядкування вимог з формування та ухвалення рішень під час розгляду справ за винятковими обставинами і виділення спеціального розділу в КАС України.

Доведено необхідність використання історико-правового, порівняльно-правового та спеціально-юридичного методів формування вимог до змістовності рішень, що дало змогу дослідити еволюцію категорій апеляція, касація та перегляд судових рішень за винятковими обставинами і стало можливим застосування механізму виправлення помилок судових рішень шляхом звернення до судів вищих інстанцій особою, право якої порушено, а також охорони рішень суду від помилки.

Підрозділ 2.3 «Підстави та порядок перегляду адміністративних судових рішень за винятковими і нововиявленими обставинами» присвячено розгляду питань касаційного провадження за нововиявленими обставинами.

Дослідження показало, що не існує єдиної думки вчених щодо визначення провадження за нововиявленими обставинами, які, як поняття судової категорії, не визначено також в адміністративному законодавстві.

Розглянуто нововиявлені обставини як особливо значущі істотні відомості про факти об'єктивної дійсності раніше невідомі суду і заявнику в період провадження за справою, виявлені та достовірні після ухвалення адміністративного рішення для правильного рішення судової справи.

Установлено підстави відкриття провадження за нововиявленими обставинами: визнано неконституційним законом, яким керувався суд під час ухвалення рішення; встановлено істотні обставини, які не були і не могли бути відомими особі, яка зверталась до адміністративного суду із заявою, скаргою і вони впливають на правильність ухваленого рішення в адміністративній справі; у кримінальній справі вирок, що набрав законної сили, встановлена заздалегідь неправдивість показань свідка чи потерпілого; завідомо неправдивість висновку експерта; неправдивий переклад, неправдивість документів або речових доказів, що потягло винесення незаконного чи необґрунтованого рішення по суті справи; встановлено злочинні дії осіб, які брали участь у розгляді справи, чи їх представників або злочинні дії суддів, які розглядали справу; скасовані у встановленому законом порядку рішення, вирок, ухвала суду, які стали підставою для ухвалення судом рішення по суті адміністративної справи.

Розкрито основні причини перегляду судових справ за нововиявленими обставинами: неоднакове застосування судами норм чинного законодавства; незалежне виконання судом обов'язків щодо встановлення обставин; сторона не повідомлена про час і місце розгляду справи; порушення справ подання заяв; обставини є доказом, а не достовірним фактом.

Сформовано перелік вимог застосування права на позов і причин, що визначають обставини нововиявленими для представлення змін і доповнень до КАС України.

Розділ 3 «Оптимізація процесу ухвалення та виконання рішень адміністративного суду», що складається із трьох підрозділів, присвячено вивченню теорій і практики як національного, так і зарубіжного досвіду, проблемам та способам удосконалення щодо порядку ухвалення і проголошення рішення адміністративного суду.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід щодо порядку ухвалення та проголошення рішення адміністративного суду» зосереджено на актуальності порівняльно-правових досліджень порядку ухвалення та проголошення рішень адміністративного суду різних країн, яка підкреслюється тим, що реформування державного апарату і системи державного управління потребує застосування зарубіжного досвіду.

Здійснено огляд та аналіз основних процедурних моментів ухвалення та проголошення рішень адміністративного суду в таких країнах, як Франція, ФРН, Польщі, Канади, США, Туреччини та інших. Зроблено відповідні узагальнення та висновки.

Проведено дослідження системи поведінки суб'єктів владних повноважень, їх впливу на права, свободи та інтереси фізичних та юридичних осіб, особливостей їх рішень, дій чи бездіяльності, що можуть оскаржуватися та безпосередньо розглядатися адміністративними судами.

Проаналізовано законодавство і виділено перелік адміністративних справ, які виникають у зв'язку із здійсненням виборчих прав, зокрема: оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій; уточнення списку виборців; оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових і службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації, які порушують законодавство про вибори та референдум; оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії (блоку місцевих організацій партій), їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу; провадження у справах, пов'язаних із виборами Президента України.

Акцентовано увагу на особливості визначення: підсудності спорів, пов'язаних із здійсненням виборчих прав; порядку набуття статусу представника; обчислення строків звернення до суду та вирішення адміністративної справи; складу суду у публічно-правових спорах щодо здійснення виборчих прав; постановлення судових рішень за наслідками розгляду адміністративних справ, пов'язаних із здійсненням виборчих прав; оскарження адміністративних справ, пов'язаних із розглядом виборчих спорів.

Установлено, що організації провадження та прийняття судових актів з оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень притаманний імперативно-диспозитивний метод, в якому рішення суб'єктів владних повноважень виступають нормативно-правові та правові акти індивідуальної дії, в основі яких закладено термін «управлінська адміністративна діяльність», що суттєво завантажує роботу адміністративних судів кількістю суб'єктів владних і не наділених владними повноваженнями, що потребує врегулювання на законодавчому рівні шляхом обмеження обсягу суб'єктів судового процесу і розвантаження судів судовими справами.

У підрозділі 3.2 «Проблеми та способи вдосконалення порядку ухвалення, проголошення та виконання рішення адміністративного суду» проаналізовано європейські виборчі стандарти та принципи, їхнє відображення у нормативно-правових виборчих і адміністративних судових актах.

Розглянуто проблемне питання оскарження рішень, дій і бездіяльності адміністративних судів, які законодавчо не наділені владною управлінською функцією, визначено їх перелік. Досліджено проблему опосередкованого оскарження рішень адміністративного суду, який ухвалює рішення в справах замість суб'єкта владних повноважень для досягнення іншого результату відповідно до норм права, в основу розгляду таких справ автором закладено відмінність рішень адміністративного суду від інших судових рішень залежно від юридичної відповідальності.

Обґрунтовано висновок про необхідність відійти в адміністративному законодавстві від трактування діяльності суб'єктів судового процесу під час розгляду владних функцій виключно як управлінських, трактувати нерівні правовідносини як публічні між суб'єктами владних повноважень (право

вирішувати) і фізичними та юридичними особами (право оскаржувати), а підставами для відкриття провадження в адміністративні справи мають бути винятково публічно-правові відносини.

Зазначено про відсутність сталої практики з проблематики вирішення виборчих спорів, межі дискреції судів занадто прості, інколи нівелюється зміст виборчого права, а також процес ухвалення рішень.

Розглянуто питання, що пов'язані з виборчим процесом, а саме: яка має бути оптимальна система розгляду судових виборчих справ; визначення чіткої підвідомчості та підсудності цих справ серед інших судових органів; вироблення механізму швидкого їх розгляду та захисту прав і законних інтересів учасників виборчого процесу; упорядкування строків розгляду та апеляційного перегляду судових рішень; визначення судових рішень, які не підлягають оскарженню; удосконалення виборчого законодавства.

Доведено про необхідність оптимізації системи розгляду судових виборчих справ і з'ясування складу злочинів під час здійснення громадянами виборчого права, вдосконалення законодавства про вибори всіх рівнів.

У *підрозділі 3.3 «Особливості формування адміністративних судових рішень щодо захисту прав і свобод громадян»* досліджено процесуальні правовідносини як один із способів реалізації адміністративного процесуального права захисту громадян.

Виділено характерні особливості рішень адміністративного суду щодо позовів громадян України та іноземних громадян, які розглядаються як конкретизаційні юридичні акти, які мають правозастосовний (публічно-владний) характер, в основі якого є принцип верховенства права та правотлумачний характер – право на інтерпретаційний розгляд справи. Розглянуто розв'язання проблеми прецедентності рішень не за формою і змістом, а вирішення справи за позовом по суті.

Доведена необхідність визначення в КАС України категорії адміністративних справ біженців і вироблення єдиної практики ухвалення рішень з цього питання.

Зазначено про необхідність наукової систематизації підходів і застосування потенційних можливостей адміністративного процесуального регулювання судових процесів стосовно судового захисту іноземних громадян і вироблення єдиної практики, у тому числі щодо осіб без громадянства, біженців.

Зауважено, що реалізація норм процесуального адміністративного права стосовно захисту прав і свобод іноземних громадян можлива повною мірою за умов забезпечення адміністративних судів науково обґрунтованим законодавством відповідно до міжнародних норм для недопущення маніпуляцій під час розгляду судових справ стосовно іноземних громадян і ухвалення законних та обґрунтованих рішень.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає у необхідності вдосконалення правового регулювання процесу формування та ухвалення рішень адміністративного суду.

У результаті дослідження виявлено проблеми недосконалості чинного законодавства стосовно змістовності формування, розгляду та постановлення законних і об'єктивних судових рішень різного роду адміністративних справ, їх оскарження з урахуванням об'єктивних і суб'єктивних чинників судового провадження. На основі вивчення вітчизняного та позитивного європейського адміністративно-правового досвіду сформульовано висновки, авторські визначення та рекомендації, запропоновано зміни і доповнення до чинного адміністративного законодавства, що спрямоване на ефективніше судове провадження з урахуванням особливостей розгляду деяких категорій адміністративних справ і специфіки формування ухвалення безпомилкових судових рішень:

1. На підставі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних учених-правознавців і практики адміністративно-правового регулювання судового процесу та проголошення рішень запропоновано визначення таких понять:

судове рішення – найзагальніший акт (документ застосування права) адміністративного правосуддя, яким адміністративний суд вирішує те чи інше питання;

ухвала – письмове або усне рішення адміністративного суду залежно від судової інстанції, процесуальних питань та процедури розгляду адміністративної справи;

опосередковане оскарження судових рішень – це скарга проти адміністративного акту з метою досягнення іншого результату відповідно до норм права.

Аналіз поняття, предмета, функцій, принципів, методів, форм адміністративних судових рішень дав змогу визначити сутність та особливості останніх.

2. Мету адміністративно-правового регулювання процесів судового розгляду справ слід розглядати через призму вдосконалення порядку формування, ухвалення і проголошення рішень адміністративного суду, з урахуванням їхніх особливостей і збагачення сутності.

Завданням адміністративно-правового підходу до розгляду категорій є змістовність адміністративних судових рішень – відмова від пошуку механічно-редукціоністичних конструкцій у процесі наукового пізнання форми і змісту рішень. Форму судового рішення слід розглядати як структуру, спосіб формування думки судді, а зміст – його сутність, внутрішню особливість. На підставі нових наукових підходів виділено ознаки адміністративних судових рішень (постанов, ухвал), їх складових частин, певних елементів і вимог відповідно до нової реальної дисциплінарної адміністративної судової термінологічної семантики означеності цих понять.

3. Доведено, що проголошення безпомилкових законних і об'єктивних адміністративних рішень цілком залежить від об'єктивних чинників законотворчості, законодавства, державних нормативних правових актів і суб'єктивних чинників суб'єктів судового процесу. З огляду на масштабність групи суб'єктів адміністративного права, запропоновано їхнє групування залежно від характеру компетенції, якою вони представляють себе в судовому процесі – це індивіди (фізичні особи), серед яких виділяють: громадяни даної держави, іноземці

(громадяни або піддані інших держав); біпатриди (особи, які мають громадянство чи підданство двох чи більше держав); апатриди (особи, які не мають громадянство жодної держави, юридичні особи, організації та об'єднання: державні (державні органи, установи, підприємства, їх посадові особи), громадські (організації, рухи, партії, органи громадської самодіяльності населення, підприємства, установи та їх посадові особи); соціальні спільності: держава в цілому, нація; адміністративно-територіальні одиниці, виборчі округи, трудові колективи.

Обґрунтовано потребу розмежування і розкриття змісту понять об'єкт і суб'єкт адміністративного права, об'єктивні та суб'єктивні чинники судового процесу для більш ґрунтового розуміння процесів впливу на формування і ухвалення безпомилкових судових адміністративних рішень.

4. Визначено заходи охорони адміністративного суду, його рішень від помилок шляхом удосконалення практики апеляційного і касаційного перегляду судових рішень, а також за винятковими та нововиявленими обставинами.

Вироблено пропозицію виділення в КАС України спеціальної глави «Провадження за винятковими обставинами».

Запропоновано включити до ст. 245 КАС України узагальнене поняття «нововиявлені обставини – це особливо значущі істотні відомості про обставини об'єктивної дійсності, раніше невідомі суду і заявнику в період провадження у справі та достовірно встановлені після ухвалення адміністративного рішення для правильного вирішення судової справи».

У частині другій статті 212 КАС України після слів «відповідно до статті 160 цього Кодексу» доповнити словами «касаційна скарга подається протягом двадцяти днів з дня отримання постанови, складеної в повному обсязі».

У статті 18 КАС України передбачити, що Вищому адміністративному суду України як суду першої інстанції підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи про дострокове припинення повноважень народного депутата України.

На підставі досліджень зроблено висновки, що провадження з апеляційного, касаційного перегляду судових рішень та за винятковими і нововиявленими обставинами потребують законодавчого перегляду і вдосконалення з огляду суб'єктивних і об'єктивних чинників впливу на ухвалення законних і об'єктивних адміністративних рішень.

5. Виявлено особливості проваджень та ухвалення судових рішень під час розгляду деяких судових справ, зокрема у справах про оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень, де застосовано притаманний імперативно-диспозитивний метод регулювання, за яким рішеннями суб'єктів владних повноважень є нормативно-правові та правові акти індивідуальної дії. З метою вироблення рамкових критеріїв оцінювання рішень, дій і бездіяльності суб'єктів владних повноважень упорядковано перелік суб'єктів владних повноважень для врегулювання на законодавчому рівні з обмеженням його обсягу. Запропоновано вилучити з Кодексу термін «управлінська адміністративна діяльність», що суттєво розвантажить суди.

6. За результатами аналізу судової практики розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом, виокремлено проблеми стосовно підвідомчості та підсудності таких справ, що вносить певний дисбаланс у механізм захисту прав і законних інтересів учасників виборчого процесу. Необхідна оптимізація, а саме: системи розгляду судових виборчих справ і з'ясування складу злочину під час здійснення громадянами виборчого права; діяльності суб'єктів виборчого процесу; визначення понять таких, як підкуп, обман, примушування, насильство в процесі виборів.

Основними напрямками поліпшення процесу ухвалення адміністративних рішень з виборчих спорів можуть бути: вдосконалення законодавства про вибори всіх рівнів; поліпшення правового регулювання виборчого процесу; вдосконалення правового регулювання механізму захисту виборчих прав громадян та оскарження порушень виборчого законодавства, приведення його до Європейських стандартів.

7. Рішення адміністративного суду щодо іноземних громадян мають свої особливості і розглядаються як конкретизаційні юридичні акти, які мають правозастосовний і правотлумачний характер. Правозастосовний характер рішень суду характеризується тим, що ці рішення мають публічно-владний характер, в основі якого є принцип верховенства права. Правотлумачний характер рішень адміністративного суду розглядають як право на інтерпретаційний розгляд справи, у зв'язку з цим запропоновано розв'язати проблему прецедентності рішень не за формою і змістом, а вирішенням справи за позовом іноземних громадян по суті.

Доведено про необхідність визначення в КАС України категорії адміністративних справ біженців і вироблення єдиної практики ухвалення рішень з цього питання.

8. Основними тенденціями вдосконалення нормативного регулювання судового процесу і процедури розгляду та ухвалення рішень в адміністративних судах України є: удосконалення та гармонізація адміністративного законодавства з європейським і міжнародним законодавством; зміна змісту та меж державного впливу у сферу діяльності адміністративних судів; законодавче врегулювання механізму прийняття, оголошення та особливо виконання судових рішень в адміністративних справах.

Запропоновано передбачити в адміністративних судах служби судових виконавців або запровадити санкції за невиконання або неналежне виконання судових рішень.

9. Сформульовані висновки, узагальнення та пропозиції будуть сприяти вдосконаленню адміністративного законодавства, з урахуванням особливостей системи та порядку розгляду адміністративних справ, ухвалення і проголошення та оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів судового процесу, владних повноважень, компетенції судових органів у режимі демократизації та посилення повноважень судової влади.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Боднар С. В. Щодо класифікаційних ознак рішень адміністративного суду / С. В. Боднар // Часопис Київського університету права. Український науково-теоретичний часопис. – К. : Київ. ун-т права НАН України, 2012. – С. 116–119.
2. Боднар С. В. Об'єкти і суб'єкти судового процесу та їх об'єктивні і суб'єктивні фактори впливу на формування і прийняття безпомилкових адміністративних судових рішень / С. В. Боднар // Вісник АПСВ. – К. : Акад. праці, 2014. – С. 83–88. – (Серія «Право та державне управління»).
3. Боднар С. В. Перегляд адміністративних судових рішень за винятковими обставинами / С. В. Боднар // Часопис КУП НАНУ. – 2014. – № 3. – С. 88–91.
4. Боднар С. В. Особливості розгляду адміністративних судових оскаржень рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів не наділених владними повноваженнями / С. В. Боднар // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2014. – № 11/12. – С. 191–194. – (Серія «Юриспруденція»).
5. Боднар С. В. Специфіка розгляду адміністративних справ та прийняття судових рішень у виборчих спорах / С. В. Боднар // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – № 27. – С. 109–113. – (Серія «Право»).
6. Боднар С. В. Щодо перегляду адміністративних судових рішень за ново виявленими обставинами / С. В. Боднар // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – № 6–2. – С. 129–132. – (Серія «Юридичні науки»).
7. Боднар С. В. Исследование сущности решений административного суда и их классификационных признаков в контексте практики Европейского Суда / С. В. Боднар // «Legea si Viata» : междунар. науч.-практ. правовой журнал в Украине. – IANUARIE. – № 1/2. – 2015. – С. 24–27.
8. Bodnar Sergiy. Features formation of administrative court decisions on protection of rights of foreign citizens (Особливості формування адміністративних судових рішень щодо захисту прав і свобод іноземних громадян) / S. Bodnar // Научно-практическое правовое издание Республики Молдова, 2015. – С. 47–50.
9. Боднар С. В. Проблеми дотримання стандартів адміністративними судами щодо розгляду справ за позовами до іноземних громадян і осіб без громадянства / С. В. Боднар // Наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького : зб. наук. пр. // Київський університет права НАН України. – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2012. – С. 293–297.
10. Боднар С. В. Рішення адміністративного суду: сутність та вимоги / С. В. Боднар // Правове регулювання ринків капіталів, праці : матеріали Всеукр.-наук.-практ. конф. ДонНУ (Донецьк, 9 груд. 2011 р.). – Донецьк : ДонНУ, 2011. – С. 180–181.
11. Боднар С. В. Судове рішення як найважливіша складова розгляду судової справи / С. В. Боднар // Сучасні проблеми правової системи України : зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2011 р.) – К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2011. – № 3. – С. 173–174.
12. Боднар С. В. Про судові адміністративні рішення апеляційного та касаційного оскарження в контексті міжнародного права / С. В. Боднар // Международное право: de lege praeterita, instante, future : зб. матеріалів IV Всеукр.

наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених (Запоріжжя, 21 листоп. 2014 р.). – Запоріжжя : Акцент Інвест-Трийд, 2014. – С. 38–40.

13. Боднар С. В. Щодо питання оскарження рішень, дій і бездіяльності адміністративного суду в контексті міжнародного права / С. В. Боднар // Сучасні проблеми правової системи України : зб. матеріалів VI міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 24 листоп. 2014 р.) / редкол.: Шемшученко О. С., Бошицький Ю. Л., Чернецька О. В., Бевз С. І. – К. : Вид. Ліра-К, 2014. – С. 82–84.

14. Боднар С. В. Вимоги до формування і прийняття рішень адміністративного суду / С. В. Боднар // VIII Наукові читання, присвячені пам'яті В. М. Корецького : зб. міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 26 лют. 2015 р.). – К. : НАНУ, 2015.

15. Боднар С. В. Опосередковане оскарження рішень адміністративного суду / С. В. Боднар // Сучасні дослідження представників юридичної науки – прогрес законодавства України майбутнього : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 16–17 січ. 2015 р.). – Дніпропетровськ : ГО «Правовий світ», 2015. – С. 45–48.

16. Боднар С. В. Особливості процедури розгляду та вирішення адміністративних справ / С. В. Боднар // Економічно-правові виклики 2015 року : зб. матеріалів IV Всеукр. наук.-практ. конф. Національної академії наукового розвитку. – Львів : НАНР, 2015. – С. 35–38.

17. Боднар С. В. Фактори впливу на формування і прийняття безпомилкових адміністративних судових рішень / С. В. Боднар // Право і держава: проблеми розвитку і взаємодії у XXI столітті : зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 30–31 січ. 2015 р.). – Запоріжжя : ЗНУ, 2015. – С. 102–104.

18. Боднар С. В. Форма і зміст рішення адміністративного суду / С. В. Боднар // Право, суспільство і держава: форми взаємодії : міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16–17 січ. 2015 р.). – К. : Центр правових наукових досліджень, 2015. – С. 53–55.

АНОТАЦІЯ

Боднар С. В. Рішення адміністративного суду: сутність, особливості, порядок ухвалення і проголошення. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Київ, 2015.

Дисертація присвячена комплексному дослідженню особливостей адміністративно-правових відносин в сфері адміністративної судової юрисдикції та процесів формування і ухвалення рішень адміністративного суду. Досліджено визначення поняття, сутність судових адміністративних рішень, оскарження, апеляційного та касаційного перегляду, провадження і ухвалення судових рішень в деяких категоріях адміністративних справ.

На основі вивчення вітчизняного та позитивного європейського адміністративно-правового досвіду сформульовано висновки, авторські визначення та рекомендації, запропоновано зміни і доповнення до чинного адміністративного

законодавства, яке спрямоване на ефективніше судове провадження з урахуванням особливостей розгляду деяких категорій адміністративних справ і специфіки формування ухвалення безпомилкових судових рішень.

Визначено форму і зміст, виділено ознаки адміністративних судових рішень, їх складові частини, певні елементи, охарактеризовано об'єкти і суб'єкти судового процесу, їх об'єктивні та суб'єктивні характеристики, виявлено особливості проваджень у справах щодо оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних і не наділених владними повноваженнями, виокремлено проблеми з підвідомчості та підсудності справ, пов'язаних з виборчим процесом, щодо захисту прав і свобод іноземних громадян.

Запропоновано шляхи вдосконалення нормативного регулювання адміністративного судового процесу та процедури розгляду й ухвалення рішень, підвищення компетенції адміністративних судових органів у режимі демократизації та посилення повноважень судової влади.

Ключові слова: судове рішення, адміністративний суд, європейські стандарти, класифікаційні ознаки, форма і зміст, об'єкт, суб'єкт, апеляція, касація, вибори, іноземні громадяни, владні повноваження.

АННОТАЦИЯ

Боднар С. В. Решения административного суда: сущность, особенности, порядок принятия и провозглашения. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Открытый международный университет развития человека «Украина», Киев, 2015.

Диссертация посвящена комплексному исследованию особенностей административно-правовых отношений в сфере административной юрисдикции и процессов формирования, а также принятия решений административного суда. Исследованы определения понятие и сущность судебных административных решений, обжалование, апелляционного и кассационного пересмотра, производства и принятия судебных решений отдельных административных дел.

Диссертация является научным исследованием, в котором отмечается, что решение международного суда рассматривается автором, как ключевая проблема практики, особый социально-правовой феномен, который олицетворяет соответствующим образом базовые характеристики общества и гарантии защиты интересов граждан. В диссертации систематизированы виды научных подходов и юридических представлений относительно теоретических трактований административного процессуального судопроизводства в зависимости от понимания содержательного наполнения административных процессуальных отношений, в частности касающихся понятия категории и процесса принятия решения в административном судопроизводстве, процессуального порядка судебного рассмотрения дела с выделением его структурных элементов, которые соединяют процессуальные действия с четко очерченным содержанием подготовки части

судебного процесса и судебное следствие, судебные дебаты; принятие и провозглашение решения. Определена сущность понятия судебного решения, которая характеризуется тем, что оно объективно существует в реальной действительности среди актов органов суда и других органов власти, и представляет собой главнейший процессуальный акт (документ) применения права административного судопроизводства, которым суд решает тот или иной вопрос.

На основе изучения отечественного и положительного европейского административно-правового опыта сформулированы выводы, авторские определения и рекомендации, предложены изменения и дополнения в действующее административное законодательство, направленное на более эффективное судопроизводство с учетом особенностей рассмотрения отдельных категорий административных дел и специфики формирования принятия безошибочных судебных решений.

В результате исследования определены форма и содержание, выделены признаки административных судебных решений, их составные части, отдельные элементы, охарактеризованы объекты и субъекты судебного процесса, их объективные и субъективные характеристики, выявлены особенности производства по делам об обжаловании решений, действий или бездействия субъектов властных и не наделенных властными полномочиями, выделены проблемы относительно подведомственности и подсудности дел, связанных с избирательным процессом, по защите прав и свобод иностранных граждан.

Диссертантом предложены пути совершенствования нормативного регулирования административного судебного процесса и процедуры рассмотрения и принятия решений, повышение компетенции административных судебных органов в режиме демократизации и усиления полномочий судебной власти.

Ключевые слова: судебное решение, административный суд, европейские стандарты, классификационные признаки, форма и содержание, объект, субъект, апелляция, кассация, выборы, иностранные граждане, властные полномочия.

SUMMARY

Bodnar S.V. The decisions of the administrative court: the nature, characteristics, order of adoption and proclamation. – Manuscript.

Thesis for gaining degree of Candidate of Sciences in Law, specialty 12.00.07 - administrative law and process; finance law; information law. – Open International University of Human Development "Ukraine", Kyiv, 2015.

The thesis is devoted to complex research of peculiarities of administrative and legal relations in the field of administrative jurisdiction and processes of formation and adoption of decisions by the administrative court. In the paper are studied the definition, the essence of judicial administrative decisions, appeals, appellate and cassation review, proceedings and adoption of court decisions of certain administrative cases.

On the basis of studying the domestic and positive European administrative and legal experience the conclusions, author's definitions and recommendations are formulated, amendments to the existing administrative legislation are proposed aimed at more efficient

proceedings, taking into account characteristics of different categories of administrative cases and specific of formation of adoption infallible judgments.

As a result of investigations are determined the form and content, are highlighted features of administrative judgments, their components, certain elements, are characterized objects and subjects of the trial, their objective and subjective characteristics, are identified characteristics of proceedings for appealing decisions, actions or inaction of government subjects and the ones do not endowed with public authority, are singled out problems in relation to departmental and jurisdiction of cases related to the election process, as to protect the rights and freedoms of foreign nationals.

The author suggested ways to improve the regulatory of administrative litigation and procedures of review and decision-making, to increase the competence of administrative court bodies in the regime of democratization and strengthening the powers of the judiciary.

Keywords: judicial decision, administrative court, European standards, classification features, form and content, object, subject, appeal, cassation, elections, foreign citizens, authority.